

Tưởng Năng Tiến – Gia Tài Của Đảng

Địa chỉ phở Bình được công nhận là Di tích Lịch sử cấp Quốc gia vào năm 1989.

Ảnh: Phong Vinh.

“Trong cuộc tổng tiến công Tết Mậu Thân, quán phở này đã là nơi trú ẩn của một tổ biệt động mang bí danh F100. Chính tổ F100 này đã lên kế hoạch và giúp các đơn vị quân giải phóng miền nam tiến hành các chiến dịch trong nội đô Sài Gòn vào tháng 1.1968.” Báo [Dân Việt](#)

Tôi vừa được biết thêm (chút xiu) về sinh hoạt của giới thanh niên/sinh viên hiện nay, qua trang mạng của [HaNoi University of Industry](#):

“Trong các ngày từ 22/4 đến 24/4/2022, đoàn cán bộ Trường Đại học Công nghiệp Hà Nội đã tổ chức tham quan, dâng hương tại các ‘địa chỉ đỏ’ - địa danh lịch sử cách mạng tại dải đất miền Trung ... Đây là hoạt động vô cùng ý nghĩa của Đại học Công nghiệp Hà Nội trong những ngày tháng tư lịch sử.

Đến với các ‘địa chỉ đỏ’ trong những ngày này, các thế hệ cán bộ, viên chức được trở về với lịch sử hào hùng của dân tộc, cảm nhận sâu sắc hơn sự hy sinh anh dũng, lòng yêu nước và ý chí cách mạng của các thế hệ đi trước.”

Sao mà phải ra tới tuốt miền Trung, xa xôi dữ vậy kìa? Ngay tại Sài Gòn, “những địa chỉ đỏ” cũng đâu có ít. Báo [Thanh Niên](#) cho biết:

Bên phải góc đường Hai Bà Trưng - Lý Chính Thắng (TP.HCM) có một “địa chỉ đỏ” của chiến dịch Tổng tiến công và nổi dậy [Xuân Mậu Thân 1968](#). Đó là quán phở Bình nổi tiếng của vợ chồng ông Ngô Toại (Ngô Duy Ái).

Vì có vị trí chiến lược nên ngôi nhà số 7 Yên Đỗ (Lý Chính Thắng hiện nay) từ năm 1967 đã được chủ nhân cho cách mạng sử dụng làm cơ sở bí mật của Sở Chỉ huy tiền phương phân khu 6, tập kết các chiến sĩ biệt động để trực tiếp tham gia chiến đấu...

Ông Ngô Văn Lập, con trai ông Ngô Toại, nhớ lại: “Khi đó tôi mới 12 tuổi. Từ 20 tháng chạp năm 1968, mỗi khi có ai đến ăn phở đáp đúng mật khẩu theo quy định là tôi đưa họ lên tầng 2 cho các chú cấp cao ...

Ngày 16.11.1998, ngôi nhà số 7 Lý Chính Thắng (quán phở Bình) được Bộ Văn hóa trao bằng xếp hạng di tích lịch sử cấp quốc gia, trở thành niềm vinh dự cho gia đình ông Ngô Toại... Mang mấy tập hồ sơ dày cộp ra bàn, ông Ngô Văn Lập đưa chúng tôi xem bằng khoán điền thổ, trong tờ lược giải ngày 4.8.1967 có ghi rõ việc sang nhượng của chủ cũ cho ông bà Ngô Toại - Trần Thị Mỹ với giá tiền tương đương 3.600 lượng vàng.

Sau này, cả ba anh em tôi đều đi bộ đội, tham gia chiến trường Campuchia. Giải ngũ, tụi tôi về tiếp quản tiệm phở Bình buôn bán cho đến giờ kiếm sống mà không được hưởng chế độ gì. Bao năm qua vất vả, ba hộ gia đình chúng tôi gồm 16 người sinh sống trong khuôn viên quá chật hẹp do dành hết 1 tầng làm khu trưng bày di tích, phải cải tạo bếp ăn cũ ngày xưa để làm nơi trú ngụ.

Tôi bị bệnh nan y không có tiền chạy chữa, mà nhà cửa là di tích quốc gia nên không làm giấy tờ sở hữu hợp pháp để cầm cố ngân hàng vay mượn được. Mỗi khi tôi mang hồ sơ lên phường xin hợp thức hóa đều bị bác vì lý do “nhà đã xếp hạng di tích”, ông Lập bức xúc.

Phải: Đội TNTP Hồ Chí Minh huyện Cư Jút đã tổ chức Hành trình đến với địa chỉ đỏ cho đoàn viên, thanh niên, đội viên. Ảnh & chú thích của [Đức Ân](#). Phải: Quán Thanh Bò Tơ, tại Hố Môn. “Tiệm vắng hoe là hiểu rồi ha.” Ảnh & chú thích [Thanh Tâm](#)

Ông Lập, tất nhiên, không phải là người đầu tiên hay duy nhất “bức xúc” như vậy. Quanh ông thiếu gì những kẻ đồng cảnh ngộ. Cách Phở Bình không xa là một “địa chỉ đỏ” khác – quán Thanh Bò Tơ, của Mẹ Việt Nam Anh Hùng Hồ Thị Bê, ở Hố Môn – cũng đang lâm vào trường hợp oái oăm tương tự.

Quán vắng tanh. Hình chụp ghế úp vào bàn (chắc cho đỡ bụi) nhưng vì đây là “di tích quốc gia” nên không sang nhượng được. Trước tình trạng sống dở (chết dở) của chủ nhân, nhà báo [Uyên Vũ](#) góp ý:

“Ông Lập cứ xé quách cái quyết định di tích lịch sử đi, đồng thời đập bỏ cái bảng hiệu có ngôi sao vàng to tổ bố chẳng giống ai, rồi cho thuê mặt tiền để người khác kinh doanh những thứ bỏ ỉch và sinh lợi. Chắc chắn ông sẽ có tiền chữa bệnh, có tiền thuê một chỗ khác sống cho thoải mái cuộc đời. Giữ mãi cái vòng kim cô làm gì!”

Rồi ra – có lẽ – cũng sẽ đến lúc chủ nhân của những cái địa chỉ đỏ trên toàn quốc buộc phải hành sử thể thôi (“đập bỏ cái bảng hiệu có ngôi sao vàng to tổ bố chẳng giống ai đi” – [me nó, sợ gì?](#)) chứ cứ dính mãi với gia tài của Đảng thì chắc chết, chết chắc.

Tôi hoàn toàn đồng ý với đề nghị thượng dẫn nhưng vẫn còn rất băn khoăn về tình cảnh (thê thảm và bi đát hơn nhiều) của vô số những nạn nhân khác, nhất là phụ nữ. Tuy không có bất động sản bị in dấu (sao vàng) nhưng xác thân của chính họ thì đã mang đủ thứ thương tật về thể lý, cũng như tâm lý, không thể xóa nhòa.

Xin nghe qua mẩu chuyện nhỏ sau, về một cựu thanh niên xung phong – quê ở Nga Sơn, Thanh Hoá – đã từng “tình nguyện” phục vụ tại đường mòn Hồ Chí Minh:

Mỗi晨, chúng tôi rẽ vào một khu biệt thự kín cổng cao tường, vườn cây um tùm rồi ngồi xuống một chiếc ghế dài granito trông sang một vườn hoa nho nhỏ. Mất điện, tiếng máy nổ ầm ỉ ở trong mỗi biệt thự.

Như có trời xui, cách chúng tôi hai ba mét một phụ nữ ve chai ngồi tựa vào hông chiếc ghế dài trống không. Tôi bảo ngồi lên ghế thì lắc: “Cháu không quen ngồi vào thứ sang”. Cụ bạn bèn đến bên:

Bây giờ được ở trong các nhà thế này cô có quen không?

Không ạ!

Cô thấy nó đẹp không?

Đẹp... Nhưng cháu chỉ muốn Mỹ nó lại thả bom cho tan hết...

Chúng tôi trở mặt. Không ngờ tới câu trả lời dứt khoát, đanh thép này chút nào.

Người phụ nữ nói tiếp: “Thế hồi đánh nhau đâu có như thế này? Chả là đều nghèo như nhau cả thôi. Bây giờ đây, đứa ăn chẳng có mà đứa thì sướng quá vua. Biết trước là ra một trời một vực thế này thì chả đi hy sinh làm gì.” (Trần Đình. [Đền Cù II](#), Westminster, CA: Người Việt, 2014).

François Guillemot còn viết cả một thiên tiểu luận ([Trực Diện Với Cái Chết Và Nỗi Đau: Vấn Đề Thanh Niên Xung Phong Trong Chiến Tranh Việt Nam \(1950-1975\)](#)) về “hàng vạn thân thể phụ nữ bị hủy hoại, tàn phai, tật nguyền, và chao đảo mãi mãi.” Công trình nghiên cứu này đã được Phương Hoà chuyển ngữ, và đăng thành nhiều kỳ trên diễn đàn talawas (*).

Chúng tôi xin phép ghi lại đôi câu để rộng đường dư luận, cùng với ước mong cũng được xem đây như một lời tri ân để gửi đến tác giả và dịch giả:

“Họ là những người đi trước mà về sau. Trước những trận đánh, họ luôn luôn đi trước để mở đường, xây dựng chiến tuyến, rồi trực tiếp tham gia chiến đấu, cuối cùng, họ lại chính là những người về sau thu dọn chiến trường, tài thương, chôn cất liệt sĩ.”

“Đối với những cựu TNXP tuổi đời chỉ khoảng 20, việc quay về đời sống dân sự ở quê nhà là rất phức tạp. Sự hy sinh, khắc kỷ, dũng cảm trong những năm tháng chiến tranh tương ứng với thương tật, đớn đau và rối loạn tinh thần trong thời gian hòa bình... Những người này trở thành 5 không, sau khi cha mẹ mất đi: ‘không chồng, không con, không nhà, không chế độ, và độc thân.’”

Thực là một “gia tài đồ sộ” mà “đến đời con chắc chắn chưa trả được” – theo như nhận nguyên văn lời của nhà báo và nhà hoạt động xã hội [Nguyễn Lân Thắng](#), trước khi ông bị bắt giữ vào hôm 05 tháng 7 vừa qua: “Người ta đã phản bội tất cả những gì đã hứa với dân để vun vén cho quần thần, cho gia tộc của họ. Tham nhũng tràn lan, đạo đức băng hoại, tài nguyên kiệt quệ, công nhân làm đĩ, nông dân ăn mày, trí thức hạ mình, tổ quốc lâm nguy, nợ nước ngoài đến đời con chắc chắn chưa trả được”

TNT

(*) [Chú thích của talawas](#): François Guillemot là chuyên viên nghiên cứu tại Trung tâm Nghiên cứu Khoa học Quốc gia (CNRS), phụ trách kho tài liệu Việt Nam tại Viện Nghiên cứu Đông Á (IAO, Lyon, Pháp). Ông lấy bằng tiến sĩ về lịch sử tại Ecole pratique des hautes études (EPHE, Paris) năm 2003. Hiện

ông nghiên cứu về những vấn đề văn hoá trong chiến tranh của người Việt, và về chủ nghĩa dân tộc phi cộng sản của người Việt, chẳng hạn như về Đảng Đại Việt. Tiểu luận này được thuyết trình lần đầu tại hội thảo quốc tế, “Bản sắc cơ thể ở Việt Nam: Chuyển hoá và Đa dạng”, tại Ecole normale supérieure lettres et sciences humaines, Lyon. Tác giả cảm ơn Christopher E. Goscha, Agathe Larcher, Claire và William J. Duiker, Vatthana Pholsena, Tuong Vu, Edward Miller và Trang Cao đã giúp ông dịch (từ tiếng Pháp sang tiếng Anh) và hiệu đính tiểu luận này để đăng trên Journal of Vietnamese Studies vào mùa thu 2009.